

POSTANOWIENIE

Dnia 20 lipca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Motuk

w sprawie **X.Y.**

oskarżonego o czyn z art. 231 § 2 k.k. w zw. z art. 231 § 1 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej

na posiedzeniu w dniu 20 lipca 2023 r.

skargi obrońcy

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie

z dnia 22 grudnia 2022 r., sygn. akt II AKa 196/22

uchylającego wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 22 marca 2022 r., sygn. akt VI K 14/21

i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania

p o s t a n o w i ł:

1. oddalić skargę;
2. obciążyć X.Y. kosztami postępowania skargowego;
3. wniosek adw. M. K. o zasądzenie wynagrodzenia z tytułu pomocy prawnej udzielonej oskarżycielce posiłkowej z urzędu w postępowaniu skargowym – jako przedwczesny – pozostawić bez rozpoznania.

UZASADNIENIE

X.Y. został oskarżony o to, że „w dniu 8 listopada 2019 roku w K., działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej w postaci taksy notarialnej, w zamiarze, aby M. W. i P. R. oraz ewentualnie inne osoby działające wspólnie i w porozumieniu z wyżej wymienionymi, dokonały wyłudzenia od S. W. mienia znacznej wartości w postaci spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego nr [...] na [...] w K. o wartości nie mniejszej niż 250 000 PLN, swoim zachowaniem ułatwił M.W., J. W., B. G., R. S., R. K. i P. R. popełnienie czynu zabronionego w ten sposób, iż jako funkcjonariusz publiczny, pełniąc obowiązki notariusza i prowadząc czynności notarialne związane z podpisaniem aktu notarialnego repetytorium [...], nie dopełnił obowiązków służbowych wynikających z przepisów art. 80 § 2 i 3 oraz art. 94 § 1 ustawy prawo o notariacie, poprzez nienależyte zabezpieczenie praw i słuszných interesów S. W., przy zawieraniu umowy sprzedaży oraz przekroczył uprawnienia wynikające z przepisu art. 86 ustawy prawo o notariacie i dopuścił do zawarcia umowy sprzedaży wymienionego lokalu przez S. W. firmie [...] sp. z o.o. z siedzibą w K. reprezentowanej przez P. R., jako nabywcy, z ustaleniem, iż cena sprzedaży ma zostać zapłacona przelewem na rachunek bankowy o nr [...] należący do M. W., pomimo, iż z okoliczności prowadzenia czynności notarialnych i bezpośredniego kontaktu z S.W., przejawiającą objawy zespołu psychoorganicznego otępiennego, powziął wątpliwość, co do jej zdolności do świadomego powzięcia decyzji i wyrażenia woli, a tym samym, co do niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania, polegającego na rozporządzeniu mieszkaniem w drodze sprzedaży w formie aktu notarialnego, a nadto treści umowy, z uwagi na zawarty w akcie notarialnym sposób płatności, nie zabezpieczała należyte interesu strony sprzedającej, wyrażającego się w otrzymaniu zapłaty, czym działał na szkodę interesu prywatnego wymienionej pokrzywdzonej”, tj. o przestępstwo z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. i art. 231 § 2 k.k. w zw. z art. 231 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.

Sąd Okręgowy w Krakowie wyrokiem z dnia 22 marca 2022 r., sygn. akt VI K 14/21, na zasadzie art. 414 § 1 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 1 k.p.k., w pkt 2 uniewinnił m.in. X.Y. od popełnienia zarzucanego mu czynu i obciążył kosztami postępowania Skarb Państwa.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – w następstwie rozpoznania apelacji wniesionych przez pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej oraz prokuratora – wyrokiem z dnia 22 grudnia 2022 r., sygn. akt II AKa 196/22, uchylił pkt 2 wyroku sądu pierwszej instancji w zakresie dotyczącym m.in. oskarżonego X. Y. i w tym zakresie sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Krakowie (pkt I wyroku sądu odwoławczego).

Od ww. wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie obrońca X. Y. wniósł skargę w trybie art. 539a § 1 k.p.k., zaskarżając to orzeczenie co do pkt I w zakresie dotyczącym tego oskarżonego.

Skarżący zarzucił *„naruszenie art. 437 § 2 zd. drugie w zw. z art. 454 § 1 k.p.k., wynikłe z uchylenia wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 22 marca 2022 r. (sygn. akt VI K 14/21) co do tego oskarżonego i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, pomimo niewystąpienia podstawy do uchylenia wyroku związanej z przypadkiem o jakim mowa w art. 454 § 1 k.p.k.”*.

Podnosząc powyższe, obrońca wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku co do rozstrzygnięcia z pkt I części dyspozytywnej (odnoszącego się do X. Y.) i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym w tym zakresie.

W odpowiedzi na powyższe stanowisko obrońcy, kurator oskarżycielki posiłkowej – adw. M. K. wniósł o oddalenie skargi oraz zasądzenie na jego rzecz wynagrodzenia z tytułu pomocy prawnej udzielonej oskarżycielce posiłkowej z urzędu w postępowaniu skargowym, które ani w całości, ani w części nie zostało uiszczone.

W toku postępowania skargowego, w pismach datowanych na dzień 15 czerwca 2023 r. oraz 5 lipca 2023 r., oskarżony X. Y. osobiście odniósł się do orzeczenia sądu odwoławczego, dołączając protokół z wizytacji kancelarii notarialnej z dnia 28 czerwca „2022” r. oraz opinię prawną z dnia 5 sierpnia 2021 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga nie jest zasadna.

Zgodnie z art. 539a § 3 k.p.k. skarga od wyroku sądu odwoławczego uchylającego wyrok sądu pierwszej instancji i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania – może być wniesiona wyłącznie z powodu naruszenia art. 437 k.p.k. lub zaistnienia uchybień określonych w art. 439 § 1 k.p.k. Rozpoznanie skargi ogranicza się zatem do zbadania czy zachodzi tzw. bezwzględna przyczyna odwoławcza z art. 439 § 1 k.p.k., albo czy sąd odwoławczy uchylił wyrok mimo braku formalnych przeszkód – określonych w art. 454 k.p.k. – do wydania wyroku zmieniającego, albo czy jest konieczne przeprowadzenie w całości przewodu sądowego (art. 437 § 2 in fine k.p.k.). Postępowanie zainicjowane skargą wniesioną w trybie art. 539a § 1 k.p.k. służy zatem kontroli zaistnienia podstaw do uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Przedmiotem tego postępowania nie jest natomiast merytoryczne badanie prawidłowości przeprowadzonej kontroli odwoławczej w aspekcie uchybień zarzucanych w apelacji, jak również zasadności uchybień stwierdzonych przez sąd odwoławczy. Stanowisko to potwierdzone zostało w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – Izby Karnej z dnia 25 stycznia 2018 r., sygn. akt I KZP 13/17.

Transponując powyższe uwagi do zaskarżonego orzeczenia sądu odwoławczego, należy stwierdzić, że organ ten – w zakresie odnoszącym się do oskarżonego X. Y. – za podstawę wydania rozstrzygnięcia kasatoryjnego przyjął przesłankę określoną w art. 454 § 1 k.p.k. W myśl tego przepisu sąd drugiej instancji nie może skazać oskarżonego, który został uniewinniony w pierwszej instancji lub co do którego w pierwszej instancji umorzono postępowanie (art. 454 k.p.k.). Zadaniem sądu *ad quem* było więc wykazanie, że gdyby nie doszło do zaistnienia stwierdzonego uchybienia (uchybień), to mogłoby zapaść orzeczenie o winie, ale jego wydanie – wobec obowiązującej zasady *ne peius* – nie było dopuszczalne w instancji odwoławczej. Realizując tę powinność sąd apelacyjny poddał krytyce ocenę materiału dowodowego, która sformułowana została przez sąd *meriti*. Efektem kontroli odwoławczej było stwierdzenie, że sąd okręgowy dokonał dowolnej, niezgodnej z zasadami logiki oraz wskazaniem wiedzy i doświadczenia życiowego oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, a także wydał rozstrzygnięcie niebędące wynikiem analizy całokształtu okoliczności ujawnionych na rozprawie głównej. Sąd ten wskazał na

sprzeczności w uzasadnieniu wyroku, dowolną ocenę opinii psychiatrycznej, zeznań świadków oraz wyjaśnień innych oskarżonych w sprawie. Diagnoza tych uchybień skutkowałą dokonaniem przez sąd odwoławczy własnej ewaluacji zebranego materiału dowodowego, polegającej na powtórnej analizie opinii biegłej psychiatry w kontekście zdolności pokrzywdzonej (w inkryminowanym czasie) do podejmowania świadomych decyzji i swobodnego wyrażania własnej woli w zakresie swoich spraw osobistych (w tym majątkowych), a także zaakcentowaniu tych fragmentów odebranych w sprawie depozycji, które odnoszą się do tej kwestii. Podejmując te czynności – wobec zarzutów zgłoszonych w apelacjach wniesionych na niekorzyść oskarżonego – sąd drugiej instancji zmierzał do wszechstronnego ustalenia, czy pokrzywdzona w określonej kondycji psychofizycznej zdolna była do zawarcia aktu notarialnego, którego przedmiot stanowiła sprzedaż należącego do niej prawa do lokalu mieszkalnego, jak też oceny czy oskarżony notariusz w tej materii – mając bezpośredni kontakt z pokrzywdzoną – winien był powziąć wątpliwości co do tego stanu rzeczy. W konsekwencji tych rozważań, sąd apelacyjny doszedł do przekonania, że całkowite uwolnienie X. Y. od przypisywanej mu odpowiedzialności karnej, nie było zasadne, wskazując jednak w tym przedmiocie na konieczność rozpatrzenia jego zachowania w aspekcie przestępstwa stypizowanego w art. 231 § 3 k.k. W ocenie sądu *ad quem* istnieją bowiem podstawy do uznania, że oskarżony dopuścił się zachowania skutującego taką odpowiedzialnością, jednak reguła określona w art. 454 § 1 k.p.k. nie pozwalała mu na zmianę zaskarżonego apelacjami wyroku w kierunku skazania oskarżonego.

Nie można zatem podzielić stanowisko skarżącego, że w niniejszej sprawie doszło do obrazy art. 437 § 2 k.p.k., albowiem w uzasadnieniu orzeczenia sądu odwoławczego wyraźnie została wskazana i wykazana podstawa wydania wyroku kasatoryjnego z dyspozycją przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Jak zauważył sam skarżący, możliwość uchylenia wyroku uniewinniającego albo umarzającego postępowanie karne i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania związana z regułą *ne peius* określoną w art. 454 § 1 k.p.k., zachodzi dopiero wtedy, gdy sąd odwoławczy – w wyniku usunięcia stwierdzonych uchybień stanowiących jedną z podstaw odwoławczych określonych w art. 438 pkt 1-3 k.p.k.

(czyli np. po uzupełnieniu postępowania dowodowego, dokonaniu prawidłowej oceny dowodów, poczynieniu prawidłowych ustaleń faktycznych) – stwierdza, że zachodzą podstawy do wydania wyroku skazującego, czemu stoi na przeszkodzie zakaz określony w art. 454 § 1 k.p.k. (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – Izby Karnej z dnia 20 września 2018 r., I KZP 10/18, OSNKW 2018, nr 11, poz. 73). W niniejszej sprawie sąd apelacyjny powyższe warunki spełnił, bowiem jasno stwierdził, że wadliwość orzeczenia sądu pierwszej instancji polegała na tym, że oparto je na niepełnej oraz nieodpowiadającej regułom z art. 7 k.p.k. ocenie materiału dowodowego. Dostrzeżone uchybienia zostały przez sąd *ad quem* usunięte poprzez ponowną ocenę dowodów, która skutkowała ustaleniem faktów wskazujących na to, że oskarżony nie dołożył należytej staranności przy ocenie zdolności pokrzywdzonej do dokonania czynności prawnej w formie aktu notarialnego. Sąd apelacyjny odnotował zatem konkretne uchybienia organu *a quo*, które uzasadniały wydanie wyroku kasatoryjnego w oparciu o art. 437 § 2 k.p.k. w zw. z art. 454 § 1 k.p.k. Co oczywiste, Sąd Najwyższy, orzekając w ramach zainicjowanego skargą postępowania, nie jest uprawniony do badania prawidłowości stanowiska sądu drugiej instancji w zakresie sprawstwa oskarżonego oraz możliwości przypisania mu odpowiedzialności karnej, albowiem taka aktywność pozostaje poza zakresem kompetencji sądu skargowego, które wyznacza treść art. 539a § 3 k.p.k. Jak słusznie podaje się w orzecznictwie, Sąd Najwyższy w postępowaniu wywołanym wniesieniem skargi na wyrok sądu odwoławczego, nie może oceniać czy zaistniały merytoryczne podstawy określone w art. 454 k.p.k. do wydania wyroku zmieniającego – nie jest bowiem władny na podstawie przepisu art. 539a § 1 k.p.k. do oceniania materiału dowodowego przedstawionego w sprawie – rozpoznanie sprawy w tym zakresie należy bowiem do sądów powszechnych. Interwencja Sądu Najwyższego w ten przedmiot orzekania stanowiłaby naruszenie ich kompetencji do rozpoznania sprawy. Tak też w tym przypadku nie może on ocenić, czy wnioski wysnute przez sąd odwoławczy na podstawie zgromadzonego i ujawnionego w sprawie materiału dowodowego są zgodne z zasadą prawdy materialnej (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2021 r., V KS 29/21, LEX nr 3322049). Tymczasem treść uzasadnienia skargi wniesionej w niniejszej sprawie sprowadza się w istocie do

krytyki oceny dowodów (dokonanej przez sąd II instancji) i jednoczesnej obrony stanowiska sądu *meriti*, które stanowiło podstawę uniewinnienia oskarżonego. W swoim wystąpieniu skarżący obrońca *de facto* żądał, aby Sąd Najwyższy w przedmiotowym postępowaniu skargowym dokonał oceny prawidłowości przeprowadzonej kontroli odwoławczej, wprost kwestionując (na str. 3-5 skargi) prawidłowość konkluzji poczynionych przez sąd *ad quem*. Prezentowane przez skarżącego zarzuty i postulaty nie są jednak uprawnione, bowiem jak już wspomniano, przeprowadzenie tego rodzaju kontroli – z uwagi na ograniczony charakter skargi wobec brzmienia art. 539a § 3 k.p.k. – w niniejszym postępowaniu nie jest dopuszczalne.

Skonstatować zatem należy, że sąd apelacyjny należycie wykazał podstawy do uchylenia zaskarżonego na niekorzyść X. Y. wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Sąd Najwyższy nie stwierdził, aby w niniejszej sprawie doszło do naruszenia art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k. W sprawie nie odnotowano też zaistnienia okoliczności wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k.

Przedwczesny jest wniosek adw. M. K. o zasądzenie wynagrodzenia z tytułu pomocy prawnej udzielonej oskarżycielce posiłkowej z urzędu w postępowaniu skargowym. Postępowanie skargowe należy do kręgu postępowań nadzwyczajnych, ale toczy się w ramach postępowania zasadniczego i to w sytuacji, gdy nie zapadło jeszcze orzeczenie kończące postępowanie (wyrok sądu pierwszej instancji został uchylony), a tylko wtedy powinno zapaść rozstrzygnięcie o kosztach postępowania (art. 626 § 1 k.p.k.). Wynik postępowania skargowego rozstrzyga jedynie o tym przed jakim sądem będzie dalej toczyło się postępowanie w tej sprawie (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 sierpnia 2020 r. sygn. V KS 21/20, LEX nr 3130115). Przedmiotowy wniosek będzie podlegał zatem rozpoznaniu w orzeczeniu kończącym postępowanie merytoryczne.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu.

[PŁ]

[ał]

